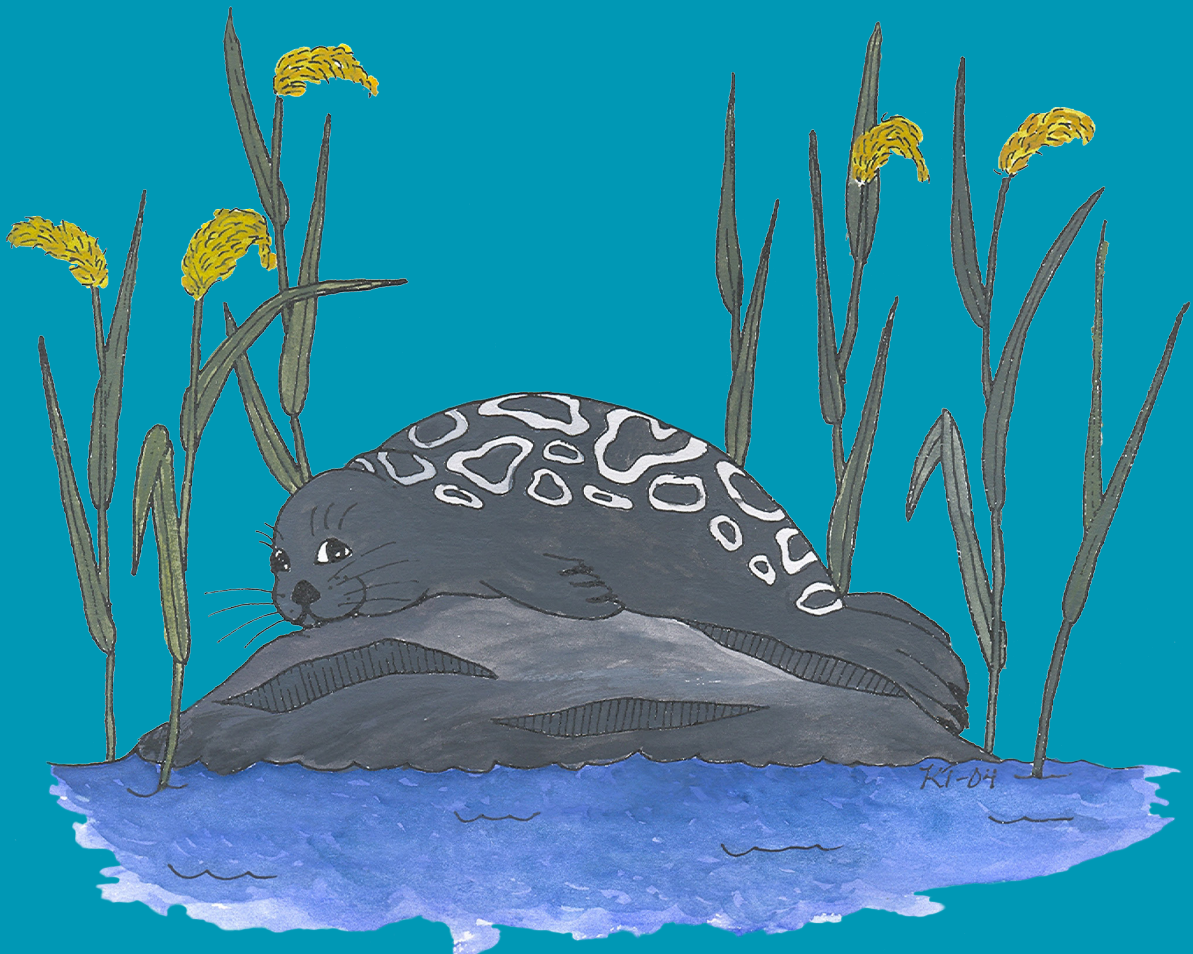

Saimaannorppa- oppitunnit

varhaiskasvatukseen ja peruskoulun alaluokille

Suomen luonnonsuojeluliitto

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO, 2023

KANNEN PIIRROS:
Kaarina Tiainen

TEKSTIT:
Kaarina Tiainen
Jannika Paananen
Hanne Kosonen
Sanna Leppänen
Marjaana Kovanen

NORPPAPIIRROKSET:
Kaarina Tiainen

TAITTO:
Hanne Kosonen

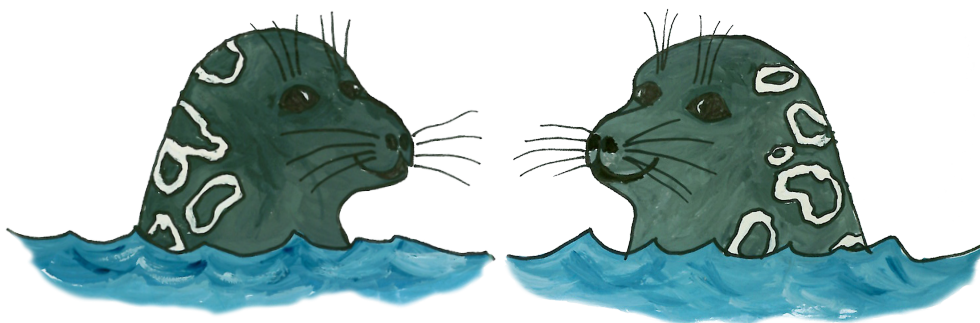
Norppaoppitunnin kuvaesitys ja opettajan käsikirja on päivitetty ja julkaistu Yhteinen saimaannorppamme LIFE -hankkeessa [Our Saimaa Seal LIFE, LIFE19 NAT/FI/000832].

Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

Sisällysluettelo

Esipuhe	4
Tarvikkeet	6
Saimaannorpan ja vesiluonnon vuosikello	8
Oppitunnin runko ja taustatietoa	9
Oppitunteja täydentävää toimintaa	13
Lisää tietoa saimaannorpasta	15

Esipuhe

Tämän kirjan tavoitteena on tarjota varhaiskasvatuksen sekä peruskoulujen alaluokkien opettajille valmiudet pitää valmiiksi suunniteltu norppaoppitunti osana muuta opetusta.

Käsikirja esittelee varhaiskasvatukseen ja peruskoulun alaluokille suunnatun saimaannorppaoppitunnin rakenteen sekä tarjoaa opettajille taustatietoa oppitunnin pitämisen tueksi. Oppitunnin sisältö on räätälöity ikäryhmän mukaan.

Oppitunnin aikana tutustutaan saimaannorpan elämään ja Saimaan luontoon kuvien, äänten ja videoiden avulla. Tärkeässä osassa on myös oppilaiden omien norppakohtaamisten ja luontokokemusten jakaminen.

Parhaiten norppatunnit toimivat silloin, kun varhaiskasvatuksessa ja kouluilla on käynnissä omia Saimaa-aiheisia projekteja, joiden yhtenä osana norppatunnit ovat. Kirjan alussa esitellään lisäksi saimaannorppa- ja vesiluontoaiheisia teemapäiviä, joiden yhteyteen norppaoppitunnit sopivat erityisen hyvin.

Kirjan lopussa ehdotetaan oppitunteja täydentävää oheistoimintaa, joka noudattelee oppituntien tietosisältöä ja tukee lasten oppimista. Oheistoimintaa voi myös itse kehittää. Kuulemme mielellämme uusista ideoista.

Kirjassa tarjotaan myös linkkejä olemassaoleviin ympäristökasvatusmateriaaleihin, joita voi vapaasti hyödyntää osana norppaoppitunteja.

Antoisia norppatunteja!

Kaarina Tiainen, Jannika Paananen, Hanne Kosonen, Sanna Leppänen ja Marjaana Kovanen

JUHA TASKINEN

Tarvikkeet

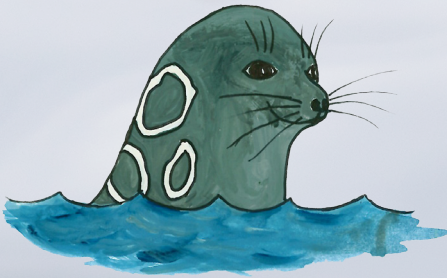
Saimaannorppaoppitunnin pitämiseen tarvitset tämän ohjekirjan sekä oppitunnin kuvaesityksen, joka löytyy pdf-tiedostona samasta paikasta kuin ohjekirja, [Suomen luonnonsuojeluliiton sivuilta](#).

Mikäli toteutat oppitunnilla oheistoimintaa, jota on esitelty kohdassa *Oppitunteja täydentävää toimintaa*, kannattaa tarvittavat materiaalit hankkia ennen tuntia ja tutustua niihin etukäteen.

Saimaannorppan ja vesiluonnon vuosikello

Esimerkiksi nämä teemapäivät sopivat hyvin norppa-aiheisen oppitunnin ajankohdaksi!

- 26.2.** Nestorin päivä (kuutit syntyvät näihin aikoihin)
- 3.3.** Maailman luonnonvaraisten lajien päivä, Maailman luontopäivä
- 22.3.** Maailman vesipäivä, Kansainvälinen hyljepäivä (*International Seal Day*)
- 3.4.** Maailman vesieläinten päivä (*World Aquatic Animal Day*)
- 15.4.** Keväiset verkkokalastusrajoitukset alkavat norppien keskeisillä pesimisalueilla
- 22.4.** Kansainvälinen Äiti Maan päivä
- toukokuu** Norppien karvanvaihto-aika, kuuttien vieroittaminen
- toukokuun 3. perjantai** Uhanalaisten lajien päivä (*Endangered Species Day*)
- 22.5.** Kansainvälinen luonnon monimuotoisuuden päivä
- 5.6.** Maailman ympäristöpäivä
- 28.7.** Maailman luonnonsuojelupäivä (*World Nature Conservation Day*)
- elokuun viimeinen lauantai** Suomen luonnon päivä
- 4.10.** Kansainvälinen eläinten päivä
- 4.-10.10.** Eläinten viikko

Oppitunnin runko ja taustatietoa

Seuraavassa osiossa käydään norppaoppitunnin kuvaesitys läpi.
Kunkin dian yhteydessä tarjoamme opettajalle taustatietoa, jota oppilaille voi kertoa kuvien näyttämisen yhteydessä.

- Norppia on vain vähän (norppien viimeisin kanta-arvio: metsa.fi/saimaannorppa).
- Siksi saimaannorppa tarvitsee ihmisen apua.
- Jokaisella norpalla on erilainen valkoinen turkin kiehkurakuviointi
 - näin eri norpat voi tunnistaa toisistaan
 - kuvio on yksilöllinen kuten ihmisellä sormenjäljet
 - ei muutu karvanvaihdon yhteydessä.
- Norpilla on pullea olemus, koska niillä on ihon alla rasvakerros.

- Saimaannorppa elää vain Suomessa, Saimaa-nimisellä järvellä.
- Saimaannorpan sukulaisia ovat laatokannorppa ja itämerennorppa.
- Suomessa elää myös harmaahylje eli halli.
- Saimaannorppa elää makeassa järvi-vedessä, muut Suomen lajit elävät meressä.
- Saimaannorppa on luonteeltaan erakko eli se viihtyy itsekseen, ei suurissa laumoissa.
- Ensimmäinen elinvuosi on norpille vaarallisin.
- Norppa voi elää keskimäärin noin 20 vuotta. Jotkut norpat elävät jopa yli 30 vuotta.

- Norppa viettää suurimman osan elämästään vedessä ja paljon aikaa veden alla:
 - voi sukeltaa pisimmillään jopa 20 minuuttia
 - voi myös nukkua veden alla.
- Norpilla on erilaisia sukellustyypppejä: uni-sukellus, matkasukellus ja saalistussukellus.
- Norppa nousee välillä pintaan hengittämään, koska se tarvitsee hapetta elääkseen.
- Norpat syövät pikkukaloja, eivät pureskele kaloja vaan nielaisevat ne kokonaisina.

- Norpan poikasta sanotaan kuutiksi.
- Kuutti syntyy talvella, helmi–maaliskuussa lumikasaan emon kaivamaan pesään.
- Kuutti painaa syntyessään lähes ihmisvauvan verran, noin 4 kilogrammaa.
- Aluksi vaaleanharmaa pörröinen turkki suojaa kuuttia kylmältä.
- Emo imettää kuuttia pesässä, sillä norppa on nisäkäs.

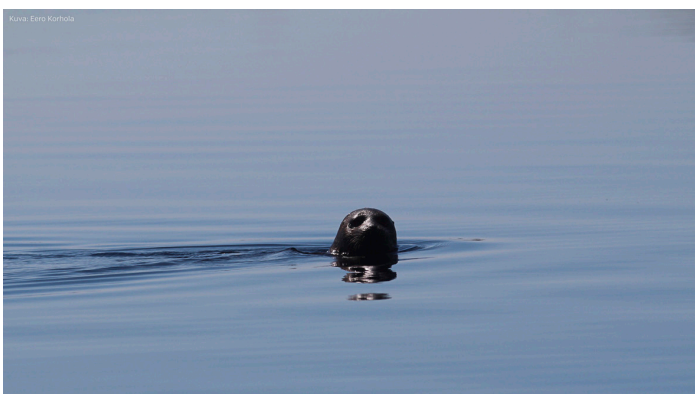
- Loppukevästä emo imettää kuuttia jäällä.
- Kuutti kasvaa ja vahvistuu nopeasti.
- Kahden kuukauden iässä kuutti painaa jo noin 20 kilogrammaa.
- Kuutti opettelee vähitellen itse kalastamaan.
- Kuutin ääni on eläinlapsille tyypillistä yninää.
- Aikuisten norppien ääni muistuttaa koputusta.

- Talvella norpat elävät jään alla vedessä.
- Norpat tarvitsevat silti happea, koska ne hengittävät kuten me ihmiset.
- Norpat tekevät jäähän avantoja: ne kairaavat eturäpylöillä ja niiden kynsillä alhaalta päin jään läpi aukon. Norpat pitävät avantoja auki kuonolla ja kynsillä.
- Norpat voivat nousta jäälle loikoilemaan.
- Ihonalainen rasvakerros lämmittää norppia niin kuin toppatakki ihmisiä.

- Keväällä aikuiset norpat vaihtavat karvan, silloin ne kiipeävät kiville loikoilemaan.
- Kivillä norpat kuivattavat turkkia ja rapsuttavat sitä pois uuden karvan tieltä.
- Keväällä aikuiset norpat paastoavat eli eivät syö juuri ollenkaan.
- Emo vieroittaa kuutin loppukeväällä tai kesän alussa, ja silloin kuutin on elettävä jo yksin.

- Kesällä norpat viettävät pääosan ajastaan vedessä, pään voi nähdä veden pinnalla.
- Vedessä norpat voivat olla uteliaita ja saattavat tulla veneen lähelle.
- Illalla, kun on hämärää, norpat saattavat nousta rantakiville loikoilemaan.
- Kesällä kuutit opettelevat itsenäistä elämää ilman emoa.
- Kalaverkot ovat vaarallisia kuuteille, koska kuutit voivat takertua eli jäädä kiinni niihin.

- Syksyllä Saimaalla on rauhallisempaa.
- Sää viilenevät ja ihmisiä on vähemmän.
- Norppa alkaa syödä paljon kalaa, koska se tarvitsee talveksi lämmittävän rasva-kerroksen eli ”toppatakin”.
- Norppa syö vuodessa keskimäärin noin 2–3 kiloa kalaa päivässä. Syksyllä norppa syö enemmän, jopa 3–4 kiloa päivässä.
- Herkkua ovat parvissa liikkuvat pikkukalat, esimerkiksi ahven, särki ja muikku.

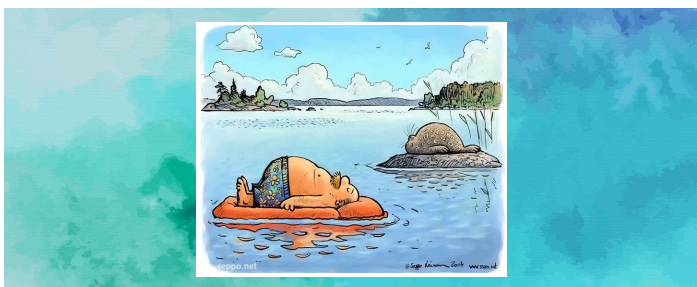
- *Lapsille voi näyttää Juha Taskisen kuvaaman Luonnonsuojeluliiton norppa-videon ”Saimaan suurisilmäinen sukeltaja”*
- Videon kesto on noin neljä minuttia.
- Diassa on suora linkki videoon.
- Video löytyy YouTubesta myös videon nimellä hakemalla.

[Video YouTubessa](https://www.youtube.com/watch?v=jCPmqW6BALI)

- On aika nosta ylös, koska nyt alkaa **Norppajumppa!**
- Jumppaohjeet löytyvät **Norppatouhuja-kirjasta**, joka on maksutta [ladattavissa](#) Luonnonsuojeluliiton sivulta
- Norppajumppa löytyy myös videona YouTubesta hakemalla sanalla ”saimaannorppajumppa”.

[Jumppavideo YouTubessa](#)

- Sitten verrataan vielä ihmistä ja norppaa Seppo Leinosen piirroksessa.
- *Lapsilta voi kysyä esimerkiksi, mitä yhtäläisyyksiä he huomaavat norpan ja ihmisen välillä.*
- Tunnin loppuun on hyvä jättää hieman aikaa lasten kysymyksille ja keskustelulle.
- Lopuksi voi vielä esimerkiksi leikkiä norppa- ja kalaleikkejä.
- Lisää toiminnallisia vinkkejä löytyy seuraavan osion materiaaleista.

Ei-työkalun suunnittelu ja toteutus: Hanna Kosonen/Luonnonsuojeluliitto, 2023.
Ei-työ on päivitetty ja julkaistu Yhteinen saimaannorppamme LIFE -hankkeessa [Our Saimaa Seal LIFE, LIFE19 NAT/FI/000832]. Hankke on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

Oppitunteja täydentävää toimintaa

SAIMAAN SUURISILMÄINEN SUKELTAJA

[saimaannorppavideo, kesto 4 min]

Löytyy Suomen luonnonsuojeluliiton [YouTube-kanavalta](#).

HAUSKA JA HELPPO SAIMAANNORPPAJUMPPA

[norppajumppavideo, kesto 5 min]

Löytyy Luonnonsuojeluliitto Etelä-Karjalan [YouTube-kanavalta](#).

Kaikki allaolevat materiaalit ovat maksutta ladattavissa Suomen luonnonsuojeluliiton verkkosivuilta osoitteesta:

sll.fi/saimaannorppa-ja-ymparistokasvatus

NORPPATOUHUJA-VIHKONEN [[lataa PDF](#)]

[mm. tietoa norpasta, toiminta- ja askarteluideoita, norppalauluja, pelejä, tehtäviä]

NORPPA-OPETUSMATERIAALIPAKETTI VARHAISKASVATUKSEEN JA ALAKOULUILLE [[lataa PDF](#)]

[osallistava näytelmä, norppa-aistitehtäviä, sisä- ja ulkoleikkejä, norppamatikkaa]

VEETI-KUUTIN VUOSI [[lataa PDF](#)]

[norppasatu]

Lisää tietoa saimaannorpasta

SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO:

sll.fi/saimaannorppa
[norppatietoa, materiaalia]

LUONTO-LIITTO (Suomen luonnonsuojeluliiton nuorisjärjestö):

luontoliitto.fi
[tietoa mm. lasten norppaleireistä]

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO:

uef.fi/norppa
[saimaannorppatutkimus]

METSÄHALLITUS:

metsa.fi/saimaannorppa
[mm. norppakannan seuranta]
luontoon.fi/saimaannorppa
[norppatietoa, esitteitä, karttoja]

WWF SUOMI:

wwf.fi/saimaannorppa
[norppatietoa]

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ:

ymparisto.fi/saimaannorppa
[tietoa saimaannorpan suojelusta]

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ:

mmm.fi/saimaannorppa
[tietoa Saimaan kalastusrajoituksista]

Suomen luonnonsuojeluliitto